

CLÀSSICS
A MIDA

Activitats

per a la lectura

d' *L'estrany cas del Dr. Jekyll i Mr. Hyde*

de Robert Louis Stevenson.

La intenció d'aquest quadern és facilitar als alumnes la lectura d'aquesta adaptació de *L'estrany cas del Dr. Jekyll i Mr. Hyde*.

Per a això, al principi i al final s'inclouen unes fitxes amb preguntes de caràcter general sobre l'obra, l'època o l'autor.

En la resta de les fitxes hi ha activitats específiques (de comprensió, anàlisi i expressió) relacionades amb el contingut de cada un dels capítols en què s'organitza aquest llibre.

Índex

Abans de la lectura	3
Durant la lectura	7
Capítol 1	8
Capítol 2	9
Capítol 3	11
Capítol 4	12
Capítol 5	13
Capítol 6	16
Capítol 7	17
Capítol 8	19
Capítol 9	22
Capítol 10	23
Després de la lectura	25
Solucions i suggeriments	29

Activitats
Abans de la lectura

ABANS DE LA LECTURA: PREGUNTES GENERALS

Nom i cognoms:

Curs: Data:

- 1** El primer capítol d'aquest llibre es titula «Història d'una porta». Si l'has llegit, ja saps què hi trobaràs al darrere. Si és així, explica-ho breument als teus companys i companyes, sense revelar-ne el final, i anima'ls a llegir-lo.

- 2** Si no n'has sentit a parlar, intenta imaginar a quin *estranycas* es deu referir l'autor. Després, compareu les respostes entre tots i trieu la més original.

ABANS DE LA LECTURA: PREGUNTES GENERALS

Nom i cognoms:

Curs: Data:

5 Creus que una obra literària només és fruit de la imaginació d'un escriptor o creus que també reflecteix el món en què aquest viu?

Activitats
Durant la lectura

DURANT LA LECTURA: CAPÍTOL 1

Nom i cognoms:

Curs: Data:

- 1** El primer que ens sorprèn en iniciar la lectura d'aquesta novel·la és la seva curiosa dedicatòria a Catherine de Mattos. Busca qui era aquesta dona i intenta justificar les paraules de l'autor.

- 2** A l'Utterson, li estranya la relació entre un cavaller i un rufià i pensa en un xantatge. Què és un xantatge? I per què l'Utterson creu que en Jekyll és víctima d'un xantatge?

- 3** El fet que en Hyde silenciï les protestes de la família de la nena amb 100 lliures dona una idea del valor dels diners per a la gent d'aleshores. Ha canviat la nostra societat respecte a la de fa un segle? Raona la resposta.

DURANT LA LECTURA: CAPÍTOL 2

Nom i cognoms:

Curs: Data:

- 1** En aquest capítol apareix ja caracteritzat un dels personatges principals, l'Edward Hyde. Perquè en puguis compondre un retrat perfecte, comença a anotar els seus trets físics i psíquics. A mesura que vagis avançant en la lectura de la novel·la, el pots anar completant.

Capítol 1:

Capítol 2:

Capítol 4:

- 2** Hi ha un refrany que diu: “La cara és el mirall de l'ànima”. I encara un altre que sentència: “L'hàbit no fa el monjo”. Tu creus que es compleixen sempre, aquests refranys, o ens podem equivocar en jutjar una persona només pel seu aspecte?

DURANT LA LECTURA: CAPÍTOL 2

Nom i cognoms:

Curs: Data:

3 Com vivien els burgesos del segle XIX? Descriu les cases angleses d'aleshores.

4 En Jekyll i l'Uttersson s'estimen sincerament. L'amistat és un factor essencial en aquesta novel·la. Creus que és necessària en la vida d'una persona? Què significa per a tu tenir amics? T'és fàcil fer amics? Saps conservar-los? Reflexiona sobre aquestes preguntes i escriu-ne una breu redacció. Recorda que abans de començar a escriure has de pensar què diràs i fer un petit guió ordenat i que quan hakis acabat has de repassar-la.

DURANT LA LECTURA: CAPÍTOL 3

Nom i cognoms:

Curs: Data:

- 1 El doctor Jekyll ha fet testament a favor d'en Hyde. Quina classe de document és i quins són els requisits que ha de complir? És el mateix que un testament vital?

DURANT LA LECTURA: CAPÍTOL 4

Nom i cognoms:

Curs: Data:

- 1** El policia que apareix en escena pertany a Scotland Yard. Quina impressió traïem del funcionament de la policia si l'hem de jutjar per l'actuació d'aquest funcionari? Busca informació sobre aquest prestigiós cos de policia britànic.

- 2** Imagina't que ets el policia que ha d'interrogar la testimoni de la finestra. Inventa't les preguntes i les respostes de l'interrogatori, en no més de quinze línies.

- 3** L'advocat Utterson s'ofereix a portar l'inspector a casa d'en Hyde en el seu caruatge. Pots explicar com es feia el transport urbà a finals del segle XIX?

DURANT LA LECTURA: CAPÍTOL 5

Nom i cognoms:

Curs: Data:

- 1 Stevenson demostra un gran mestratge en les descripcions de Londres. En el capítol anterior acabem de veure la d'un matí que intenta obrir-se sobre el barri del Soho; en aquest capítol se'ns descriuen el laboratori i el gabinet del doctor Jekyll al capvespre.

Distingeix els tres tipus de descripció que aquí es veuen molt bé: realista o objectiva; impressionista, en la qual es destaquen les sensacions de llum, color, so, etc.; i expressionista, que es fixa en els aspectes desagradables.

DURANT LA LECTURA: CAPÍTOL 5

Nom i cognoms:

Curs: Data:

2 Els venedors de diaris anuncien la notícia del dia a crits: l'assassinat d'un membre del Parlament. Busca informació sobre la premsa que hi havia a Londres en l'època de Stevenson.

3 Fanals de gas als carrers, espelmes a les cases i també, algun llum de petroli. Quan va arribar la llum elèctrica a les ciutats i les cases?

DURANT LA LECTURA: CAPÍTOL 5

Nom i cognoms:

Curs: Data:

4 Quin és per a tu l'invent que més ha ajudat la humanitat? I el més perjudicial? Busca informació sobre els invents més importants que es van fer a l'època de Stevenson, és a dir, a la segona meitat del segle XIX.

5 Aquest capítol és molt interessant perquè ens fixem en diverses tècniques narratives, com, per exemple, la narració, la descripció, el diàleg i el monòleg. Posa'n un exemple de cada una.

DURANT LA LECTURA: CAPÍTOL 6

Nom i cognoms:

Curs: Data:

1 Tria una d'aquestes dues frases i comenta-la en relació amb l'obra que estem llegint. Creus que avui dia són encara vàlides?

A) Maquiavel, polític i pensador italià (1469-1527), en el seu tractat *El príncep: Tothom veu el que aparentes ser, però pocs coneixen com ets realment*.

B) Jean-Jacques Rousseau, filòsof francès (1712-1778), en la seva novel·la *Emili: L'home és bo per naturalesa i la societat el corromp*.

2 Organitzeu un col·loqui sobre aquest tema: Podries viure aïllat en la societat per no haver d'acatar-ne les regles? Pensa en els avantatges i els inconvenients de viure en societat.

3 Què significa per a tu ser civilitzat? Si no ens féssim grans, sempre podríem viure en el món de fantasia de la infància. Això seria bo per a nosaltres?

4 Ara, pensa i respon aquesta altra pregunta: Què és per a tu l'educació?

DURANT LA LECTURA: CAPÍTOL 7

Nom i cognoms:

Curs: Data:

- 1** L'existència a la casa del doctor Jekyll d'una porta del darrere que dona a un carreró, que fa servir en Hyde, i d'una porta principal que dona a una elegant plaça, que fa servir en Jekyll, és un clar exemple de la dualitat del personatge. Enumera els trets que diferencien cada un d'ells.

- 2** Relacionat amb aquesta dualitat essencial en la natura, us proposem un joc: consisteix a dir tots els elements oposats complementaris, o antítesis, que recordeu. Si un lector o una lectora no respon, el torn passa al seu company. Guanya qui hagi donat més respostes en el temps estipulat.

DURANT LA LECTURA: CAPÍTOL 7

Nom i cognoms:

Curs: Data:

3 L'Utterson proposa a en Jekyll que es posi l'abric i el barret i vagi a passejar amb ells. Com vestien els cavallers en aquella època?

4 En Jekyll està molt deprimat. La depressió és una malaltia psíquica que va afectar moltes persones a finals del segle XIX; però també hi havia una altra malaltia física no menys comuna en l'època, la tuberculosi, que va patir, per exemple, Robert L. Stevenson. Què saps d'aquestes malalties i de la medicina en general en aquella època?

DURANT LA LECTURA: CAPÍTOL 8

Nom i cognoms:

Curs: Data:

- 1** El diàleg que mantenen l'Uttersson i en Poole a l'inici d'aquest capítol ens serveix molt bé per parlar dels nivells o registres d'ús de la llengua, en concret del col·loquial. En sabries dir els trets i posar-ne exemples?

- 2** Al llarg de l'obra hi ha diversos textos autògrafs, és a dir, escrits a mà pels personatges. Amb què escrivien en aquella època? Quan es va inventar el bolígraf?

DURANT LA LECTURA: CAPÍTOL 8

Nom i cognoms:

Curs: Data:

3 Segur que has anat moltes vegades al laboratori de la teva escola o del teu institut. T'agrada fer experiments? Explica'n algun que hakis fet. Si encara no n'has fet cap, et suggerim que a casa facis el de Mendel amb pèsols. És molt senzill i quedaràs sorprès. Busca'n informació a internet i posa mà a l'obra!

4 En Poole està convençut que en Hyde ha matat en Jekyll, cosa que ja no ens sorprèn perquè coneixem bé la crueltat i la perversitat d'aquest personatge. Què és per a tu ser malvat? Què ha de fer la societat amb aquest tipus d'individus?

DURANT LA LECTURA: CAPÍTOL 8

Nom i cognoms:

Curs: Data:

5 Organitzeu un col·loqui sobre aquesta frase: «A qui actua amb maldat cal desitjar-li sort, perquè tard o d’hora la necessitarà.»

6 Entre tots, elaboreu un «Decàleg de bon comportament», tant a casa com al centre educatiu.

7 Quan l’Utterson i en Poole troben mort en Hyde, aquest té a les mans un flascó que desprèn una forta olor d’ametlles, i comprenen que s’ha suïcidat. Sabries dir quina classe de verí ha pres?

DURANT LA LECTURA: CAPÍTOL 9

Nom i cognoms:

Curs: Data:

- 1** En Lanyon rep una carta certificada per correu. Són diverses les vegades que els personatges al·ludeixen al correu, encara que també els criats entreguen la correspondència en mà. Busca informació sobre aquest sistema de comunicació.

- 2** Sens dubte estem davant d'un altre dels moments climàtics de l'obra i, per fi, els nostres dubtes es dissipen. Creus que en les adaptacions cinematogràfiques que s'han fet del llibre és fàcil aconseguir la transformació d'en Jekyll en en Hyde, i viceversa? Recordes altres pel·lícules en què també hi hagi mutacions similars?

- 3** Organitzeu un debat a partir d'aquesta pregunta: Està tot permès en nom de la ciència i els avenços tecnològics?

DURANT LA LECTURA: CAPÍTOL 10

Nom i cognoms:

Curs: Data:

- 1** Creus que el doctor Jekyll fa aquesta confessió amb l'objectiu que se li perdonin els pecats o perquè es compregui el seu comportament? Quina és la justificació que dona?

- 2** Quan en Henry Jekyll veu per primera vegada l'Edward Hyde al mirall, quines diferències hi observa respecte a ell mateix i com les explica?

- 3** En Hyde es pot considerar un monstre i així el defineix l'Uttersson. Vejam si ets capaç de recordar éssers fantàstics extrets dels contes populars, dels mites, de les llegendes, dels còmics, de les pel·lícules o de la literatura.

DURANT LA LECTURA: CAPÍTOL 10

Nom i cognoms:

Curs: Data:

4 En Jekyll no solament odia en Hyde perquè s'adona que el va dominant, sinó que sent veritable terror cap a ell. Hi ha alguna cosa real o imaginària que et faci pànic o te n'hagi fet mai? Com el vas superar?

5 Com posa fi, en Jekyll, a aquesta situació? Creus que aquest tipus d'actes es poden justificar d'alguna manera?

6 Organitzeu un debat a partir d'aquesta pregunta: El progrés dona la felicitat?

Activitats
Després de la lectura

DESPRÉS DE LA LECTURA: PREGUNTES GENERALS

Nom i cognoms:

Curs: Data:

- 1** Hem acabat de llegir la novel·la. Què n'opines? Què t'ha agradat més? I menys? Per què?

- 2** T'hauria agradat que hagués acabat d'una altra manera? Quin episodi en trauries? Quin canviaries? I quin altre hi afegiries? Escriu-lo en unes quinze ratlles.

- 3** Organitzeu un debat a partir d'aquesta pregunta: Quina ensenyança podem treure de la lectura d'aquesta obra?

DESPRÉS LA LECTURA: PREGUNTES GENERALS

Nom i cognoms:

Curs: Data:

4 T'agraden les pel·lícules de terror o suspens, com, per exemple, *Frankenstein*, *Dràcula*, *L'increïble Hulk*, *El ninot diabòlic*, *Eclipsi*, *Udols*, *L'home llop*... Afegeix-n'hi algunes més. Què tenen en comú totes aquestes pel·lícules amb el llibre que acabem de llegir?

5 Recomanaries la lectura d'aquesta novel·la a un amic o amiga? Per què?

Solucions i suggeriments per resoldre
les **activitats** per a la lectura
d'*L'estrany cas del Dr. Jekyll i Mr. Hyde*
Robert Louis Stevenson

ABANS DE LA LECTURA: PREGUNTAS GENERALES

- 1** El primer capítol d'aquest llibre es titula «Història d'una porta». Si l'has llegit, ja saps què hi trobaràs al darrere. Si és així, explica-ho breument als teus companys i companyes, sense revelar-ne el final, i anima'ls a llegir-lo.

Resposta lliure.

- 2** Si no n'has sentit a parlar, intenta imaginar a quin *estranycas* es deu referir l'autor. Després, compareu les respostes entre tots i trieu la més original.

Resposta lliure.

- 3** Et consideres un bon lector? Quin tipus de lectures t'agraden: d'aventures, policiaques, de ciència-ficció, de misteri, de terror...? De tots els llibres que has llegit fins ara, quin és el teu favorit i per què?

Resposta lliure.

- 4** Digues les diferències entre una novel·la realista i una de fantàstica.

La novel·la realista és la que reflecteix la realitat que envolta l'escriptor. Explica una història que, encara que no sigui verídica, o sigui, vertadera, és versemblant, és a dir, que pot passar realment. En poden ser exemples *La febre d'or*, de Narcís Oller, o *En Roc Drapaire*, de Josep Vallverdú.

La novel·la fantàstica presenta un argument imaginari, prodigiós, allunyat de la realitat actual. Inclou els relats de ciència ficció. En poden ser exemples *Alícia al país de les meravelles* de Lewis Carrol o *Mecanoscrit del segon origen*, de Manuel de Pedrolo.

- 5** Creus que una obra literària només és fruit de la imaginació d'un escriptor o creus que també reflecteix el món en què aquest viu?

Resposta lliure.

DURANT LA LECTURA: CAPÍTOL 1

- 1 El primer que ens sorprèn en iniciar la lectura d'aquesta novel·la és la seva curiosa dedicatòria a Catherine de Mattos. Busca qui era aquesta dona i intenta justificar les paraules de l'autor.**

Catherine de Mattos (Edimburg, 1851-Londres, 1939) era cosina germana de Robert Louis Stevenson i, com ell, era escriptora i periodista. L'autor li va fer costat quan es va separar del seu marit i se'n va anar amb els seus dos fills a Londres. Però arran d'un conte que l'esposa de Stevenson, Fanny, va publicar el 1888, *The Nixie* —éssers de la mitologia germànica que habitaven als boscos i les aigües—, Catherine la va acusar d'haver-la plagiada, és a dir, d'haver copiat la seva idea, que ella havia exposat al matrimoni un any abans, i això va provocar una baralla entre ells. L'assumpte no va anar més enllà. Stevenson va voler reconciliar-se amb ella dedicant-li la seva obra mestra.

- 2 A l'Uttersson, li estranya la relació entre un cavaller i un rufià i pensa en un xantatge. Què és un xantatge? I per què l'Uttersson creu que en Jekyll és víctima d'un xantatge?**

Un xantatge és una pressió o amenaça que s'exerceix sobre una persona per treure'n algun benefici, especialment fer pública alguna informació secreta que pot perjudicar-la, per la qual cosa està disposada a pagar perquè se silenciï.

L'advocat creu que en Jekyll rep xantatge per part d'en Hyde a causa d'algun pecat antic. En el capítol 2 insisteix en aquesta idea: *Pobre Jekyll [...] Era una mica esbojarrat quan era jove, però d'això ja fa molt temps. Potser estar pagant algun pecat d'aleshores? [...] el fantasma d'una vella falta que ha saltat a la llum com una capsa de sorpreses.* Això reforça la idea de la fragilitat de les normes morals de la societat burgesa victoriana, la crítica de la qual per part de Stevenson no passava desapercebuda al lector: doble moral, hipocresia, corrupció, abandó de les classes més humils...

- 3 El fet que en Hyde silenciï les protestes de la família de la nena amb 100 lliures dona una idea del valor dels diners per a la gent d'aleshores. Ha canviat la nostra societat respecte a la de fa un segle? Raona la resposta.**

Els pobres es deixen subornar i no denuncien el delictes: el ric paga i el pobre calla. Així funcionava la societat del segle XIX, la dels segles XV, XVI i XVII i la nostra. Avui dia, molts litigis es resolen entre les parts amb un acord econòmic: reclamacions, indemnitzacions, divorcis...

El valor d'una lliura esterlina (1 GBP, Great Britain Pound) respecte a l'euro és variable, pot oscil·lar entre 1,10 euros i 1,25 euros. En l'època de la reina Victò-

ria la lliura era d'or; estava dividida en 20 xílings, que eren de plata, i cada xíling estava dividit en 12 penics, que eren de coure. Si tenim en compte que el salari d'un treballador podia variar entre 20 i 50 lliures anuals, segons la seva qualificació, podrem entendre la quantitat del suborn.

A més de deu lliures en monedes d'or, en Hyde els entrega un taló o xec, que és un document de pagament avalat per una entitat bancària que una persona estén sobre el compte corrent que té dipositat en aquest banc. Acostuma a ser personalitzat, però també es pot estendre, com aquí, al portador, que és qui el presenta per cobrar-lo.

DURANT LA LECTURA: CAPÍTOL 2

- 1 En aquest capítol apareix ja caracteritzat un dels personatges principals, l'Edward Hyde. Perquè en puguis compondre un retrat perfecte, comença a anotar els seus trets físics i psíquics. A mesura que vagis avançant en la lectura de la novel·la, el pots anar completant.**

Capítol 1: Se'ns ha dit que és un home petit, que caminava ranquejant, però a bon pas. L'Enfield el compara amb un *juggernaut infernal*, que és una divinitat hindú maligna, perquè l'individu topa amb una nena, la tira a terra i la trepitja sense miraments, cosa que ja ens dona una idea del seu tarannà.

Capítol 2: Se'ns en continuen donant dades per part de l'Utterson: baixa estatura, pàl·lid, sembla que té alguna deformitat inconcreta, té un somriure desagradable, parla en veu baixa i és tímid, però, alhora, menyspreatiu, descarat i fugisser. No sembla un ésser humà, sinó un cavernícola. El seu aspecte provoca disgust, por i rebuig. En fi, la seva cara és la de Satanàs. L'Utterson acaba qualificant-lo de monstre, la vida del qual deu estar plena de secrets inconfessables.

Capítol 4: És clau en la caracterització del personatge, ja que hi té lloc l'assassinat d'en Carew. Podem enumerar els trets fonamentals del personatge: és anti-social, agressiu, mentider, obstinat i tenaç en el que desitja i no demostra cap remordiment (*en un atac d'ira, actuant com un boig, amb la fúria d'un goril·la*).

Se'ns diu que els observadors no saben com descriure'l; tots difereixen, però en el que estan d'acord és en l'aspecte repulsiu, en la intensa sensació de desgrat que la seva visió provoca en els que el miren. Més tard, al capítol 10, en Jekyll explicarà per què: perquè és la pura maldat, sense cap tret positiu, pur mal. L'Utterson ja havia dit que a la cara portava el mateix Satanàs.

- 2 Hi ha un refrany que diu: “La cara és el mirall de l'ànima”. I encara un altre que sentència: “L'hàbit no fa el monjo”. Tu creus que es compleixen sempre, aquests refranys, o ens podem equivocar en jutjar una persona només pel seu aspecte?**

Resposta lliure.

- 3 Com vivien els burgesos del segle XIX? Descriu les cases angleses d'aleshores.**

Cal aclarir que un burgès és aquell individu que pertany a una classe social acomodada, generalment de professió liberal, com advocat, metge, arquitecte, professor, jutge, empresari..., i que posseeix algunes propietats, com, per exemple, la seva casa. Dins de la classe burgesa, n'hi ha de l'alta burgesia (rics) i de la mitjana o de la petita burgesia (treballadors qualificats amb un bon sou). És clar que el doctor Jekyll, el doctor Lanyon i l'advocat Utterson pertanyen a la

burguesia de Londres. Tots tres viuen de manera folgada, en cases senyoriales i confortables, d'estil georgià o victorià, construïdes durant el període dels quatre reis anomenats Jordi (George), que van regnar de 1714 a 1830, o de la posterior reina Victòria, de 1837 a 1901.

Les cases georgianes eren sumptuoses. Encara avui es poden veure algunes d'aquestes grans mansions a les ciutats i sobretot al camp i a les antigues colònies. Són d'estil neoclàssic i es caracteritzen per la és a dir, finestres als dos costats de la porta simetria, d'entrada, que està emmarcada entre columnes, tal com és la d'en Lanyon (capítol 9). Acostumen a tenir dos pisos i un tercer amb golfes. Si són al camp, estan envoltades d'un jardí típic anglès, en el qual la vegetació creix lliurement, contràriament a l'artificiositat francesa. Per mantenir aquestes cases, es necessitava un bon nombre de criats, que són els que tenen tant en Jekyll com en Lanyon o l'Uttersson. Els criats viuen a la planta última, el pis més incòmode, ja que no hi ha ascensor; a la planta baixa o el semisoterrani hi ha la cuina i a la planta baixa, el saló, el menjador, la biblioteca i el despatx. Al pis principal hi ha els diversos dormitoris, perquè les famílies són gairebé sempre nombroses, i els banys. La família es reuneix al saló, al voltant de la xemeneia, allà parlen, llegeixen, toquen el piano o broden les dones. Els materials de construcció són el totxo i el ferro; els mobles són de fusta de bona qualitat i els estris de cuina i els objectes de decoració són de plata o porcellana.

La casa del doctor Jekyll se'ns descriu molt bé al llarg de l'obra. Té una part principal, amb una tanca i un petit jardí, que dona a una plaça, i una part del darrere que dona a un carreró lateral, totes dues amb portes. Els salons són molt confortables i estan decorats amb molt bon gust. Té un pati interior, en el qual es poden veure parterres amb vegetació natural, és a dir, de creixement lliure. A aquest pati, hi donen un segon edifici que correspon a l'antic quiròfan de l'anterior inquilí, convertit en laboratori, un gabinet al pis de dalt i altres estances buides.

Les cases victorianes són molt més senzilles que les georgianes. Van ser construïdes en època de la reina Victòria per donar allotjament als milers d'emigrants que arribaven a la ciutat. Generalment, són unifamiliars, però també poden estar habitades per diversos inquilins. Estan adossades les unes a les altres, formant llargues fileres a banda i banda dels carrers; per això solen ser estretes i profundes. Tenen una porta principal i al costat un gran finestral mirador que correspon al saló. A la part de davant tenen un parterre amb vegetació i una tanca de ferro. A la planta baixa o semisoterrani hi ha la cuina. Una escala lateral condueix als pisos. També tenen un pati al darrere o un petit jardí.

La vida quotidiana passa dins de les cases. En el llibre, hi ha diversos exemples de reunions d'amics, homes sols, per sopar amb unes bones viandes i uns bons vins. Crida l'atenció el formalisme que fan servir, ja que les invitacions per sopar són escrites per l'amfitrió i entregades en mà pels criats als convidats.

4 En Jekyll i l'Uttersson s'estimen sincerament. L'amistat és un factor essencial en aquesta novel·la. Creus que és necessària en la vida d'una persona? Què significa per a tu tenir amics? T'és fàcil fer amics? Saps conservar-los? Reflexiona sobre aquestes preguntes i escriu-ne una breu redacció. Recorda que abans de començar a escriure has de pensar què diràs i fer un petit guió ordenat i que quan hakis acabat has de repassar-la.

Resposta lliure.

DURANT LA LECTURA: CAPÍTOL 3

- 1 El doctor Jekyll ha fet testament a favor d'en Hyde. Quina classe de document és i quins són els requisits que ha de complir? És el mateix que un testament vital?**

Un testament és una declaració voluntària que una persona fa per escrit davant d'un notari, que és un funcionari que dona fe dels actes públics que es fan davant d'ell i garanteix els documents. En aquesta declaració, la persona que la redacta expressa el que vol que es faci amb les seves propietats després de morir. En el testament hi han de constar un o més hereus. La paraula testament té la mateixa arrel que *testimoni*, perquè el notari actua com a tal: testifica que el testador està capacitat per fer-ho.

El que sorprèn a l'Utterson és que en Jekyll hagi testat a favor d'un indesitjable com en Hyde, i, encara que el seu amic el tranquil·litza en la seva visita, aquest fet ja crea prou sospites en l'advocat com perquè comenci a indagar les causes d'aquesta manera tan estranya d'actuar amb l'ànim d'ajudar-lo.

Respecte al testament vital, no és el mateix que l'anterior. En aquest, un individu deixa escrites les instruccions pertinents que s'han de tenir en compte quan el seu estat de salut no li permeti expressar-les ell mateix, especialment pel que fa als tractaments mèdics i al posterior destí del seu cos i els seus òrgans. Qualsevol persona major d'edat el pot fer, per exemple si vol ser donant d'òrgans; n'hi ha prou que vagi al seu centre de salut i empleni l'imprès corresponent i l'entregui.

DURANT LA LECTURA: CAPÍTOL 4

- 1 El policia que apareix en escena pertany a Scotland Yard. Quina impressió traiem del funcionament de la policia si l'hem de jutjar per l'actuació d'aquest funcionari? Busca informació sobre aquest prestigiós cos de policia britànic.**

Ja en el capítol 1 crida l'atenció el fet que durant la nit no hi ha gaire seguretat als carrers, ja que no es veuen policies i això fa que la gent es reclogui a casa. Així ho diu l'Enfield quan explica a l'Utterson l'incident amb la nena. Més endavant, en el capítol 9, quan en Hyde arriba a casa del doctor Lanyon, aquest comenta la seva reacció en veure que al lluny passava un policia amb la llanterna, cosa que demostra el terror innat que el poble té a l'autoritat, ja siguin malfactors o ciutadans honrats. És el mateix pensament que té l'Utterson en portar al seu costat l'inspector quan va a casa d'en Hyde, en el capítol 4. Quan en Hyde assassina en Carew, la policia tampoc no hi va immediatament, ja que la serventa es desmaia, es recupera i el mort encara continua al carrer. Un altre detall el dona en Jekyll en el capítol 10 quan explica que en altres temps els rics contractaven pinxos perquè els fessin les feines brutes i ells poguessin quedar impunes, amb la qual cosa la justícia tampoc no se salva de la crítica de Stevenson. En resum, pel que fa a la policia, podem dir que es reflecteix en l'obra l'escassetat de personal i la seva desídia en el compliment del deure, cosa que contrasta amb l'ambició que es llegeix en els ulls de l'inspector en vista de la importància de l'assassinat i la repercussió social que el fet pugui tenir, ja que la seva investigació li permetrà ascendir en l'escalafó. Així mateix, quan escorcollen la casa d'en Hyde i troben la part trencada del bastó, aquest policia demostra la seva vanitat en creure que ja l'ha caçat.

Quant a Scotland Yard, és el nom amb el qual es coneix el Cos de Policia Metropolitana de Londres. Va ser fundada per Sir Robert Peel el 1829, al pati del darrere d'un castell medieval on s'allotjaven els reis d'Escòcia quan visitaven Londres, d'aquí el seu nom. Aquestes dependències havien estat anteriorment aprofitades per John Evelyn, comissari per a la inspecció de l'enllumenat, la recollida d'escombraries i el control del toc de queda de les tavernes, el 1662, perquè els seus homes hi descansessin. I així va perdurar fins al segle XIX, en què la policia de la ciutat hi va establir el seu quarter i va adquirir bona reputació en ser un dels primers cossos a disposar d'un arxiu d'empremtes dactilars. El 1960, es va traslladar a un nou edifici de vint plantes, a prop del Parlament, New Scotland Yard, i va incorporar a les seves instal·lacions un laboratori científic, una brigada antiterrorista i una escola de formació de detectius.

Stevenson no en ens dona una opinió directa sobre el funcionament; no obstant això, un any després de publicar-se la seva obra, Conan Doyle va publicar *Estudi en escarlata* (1887), en la qual són múltiples les crítiques que l'autor fa sobre el famós cos, sobretot quan en compara els agents amb l'intel·ligent i hàbil

Sherlock Holmes. La prova clara d'aquesta ineptitud va ser que el 1888 es va produir un crim que va aterrir tot Londres, el de diverses prostitutes a mans de l'anomenat Jack l'Esbudellador, sense que fossin capaços de capturar-lo. El cas va quedar sense resoldre.

2 Imagina't que ets el policia que ha d'interrogar la testimoni de la finestra. Inventa't les preguntes i les respostes de l'interrogatori, en no més de quinze línies.

Resposta lliure.

3 L'advocat Utterson s'ofereix a portar l'inspector a casa d'en Hyde en el seu carruatge. Pots explicar com es feia el transport urbà a finals del segle XIX?

Són diverses les al·lusions que tenim als cotxes de cavalls com a sistema de transport a les grans ciutats com Londres. N'hi ha en aquest capítol, en el 9 i en el 10. Els cotxes podien pertànyer a un propietari particular, com en el cas de l'Utterson o d'en Jekyll, o es podien llogar, com fa en Hyde quan va a un hotel o a casa d'en Lanyon.

A les grans ciutats d'Europa, doncs, des de finals del segle XVII, la gent que no tenia cotxe propi utilitzava com a mitjà de desplaçament el cotxe de cavalls, anomenat de punt o de lloguer. Els més grans anaven tirats per dos cavalls i conduïts per un cotxer. Hi cabien quatre persones. S'estacionaven a les fondes i a les cantonades dels principals carrers. Una normativa en regulava el funcionament: número de placa, uniforme per al cotxer, bon estat i neteja. La llei de 1831 a Londres (*London Carriage Act*) va fixar les tarifes d'acord amb el temps esmerçat o a la distància recorreguda; així, un trajecte d'una milla costava un xíling, i calia afegir-hi sis penics per cada milla addicional. Charles Dickens va criticar en les seves novel·les els cotxes de punt perquè deia que eren bruts, incòmodes i lents. El 1823, es va començar a fer servir a Londres el cabriolé (*cab*), d'origen francès, un cotxe més petit que l'anterior, generalment obert, amb capota extensible, tirat per un cavall i només per a dues persones, a més del conductor (*cabby*). Era molt veloç i ideal per travessar els carrers plens de gent de la gran ciutat. A partir de 1829, va aparèixer a més als carrers l'òmnibus, un vagó de transport col·lectiu, en el qual cabien de vuit a vint persones, tirat per tres mules i conduït per un cotxer. Tenia parades establertes. Va ser el precursor del tramvia.

DURANT LA LECTURA: CAPÍTOL 5

1 Stevenson demostra un gran mestratge en les descripcions de Londres. En el capítol anterior acabem de veure la d'un matí que intenta obrir-se sobre el barri del Soho; en aquest capítol se'ns descriuen el laboratori i el gabinet del doctor Jekyll al capvespre.

Distingeix els tres tipus de descripció que aquí es veuen molt bé: realista o objectiva; impressionista, en la qual es destaquen les sensacions de llum, color, so, etc.; i expressionista, que es fixa en els aspectes desagradables.

En el capítol anterior alterna la descripció impressionista amb l'expressionista. Així, *el gran mantell de color xocolata* que amaga el cel de Londres era, sens dubte, la contaminació provocada pels fums, que donaven lloc a una espessa boira que no desapareixia de la ciutat. El barri del Soho és un barri deprimat, i els carrers, les cases, la gent... estan descrit de manera molt negativa: *gran mantell de color xocolata, franja fosca com un crepuscle, vermell fosc intens, la boira, els vapors...*; *carrers foscos i enfangats, vianants malgirbats, boira, tenebres, nens esparracats, botigues, tavernes, cases de menjars barats...*, *un escenari de malson*. És clar que aquesta descripció és expressionista.

També hi trobem algun element positiu: *Per un moment la boira s'obria i els raigs del sol penetraven entre els seus flotants esquinçalls; el vent bufava amb força i dispersava aquells vapors; Un meravellós ventall de llums i colors es podia contemplar entre la boira esquinçada...* Són sensacions de color, llum i so positius enfront de la negror i la tenebra. És una descripció impressionista.

Finalment, la descripció de la part del darrere de la casa del doctor Jekyll és bàsicament realista, sobretot la del gabinet, encara que també hi trobem elements negatius: *lúgubre construcció, estranya aversió, edifici abandonat, finestres plenes de pols...*, i la boira fins i tot dins de l'habitació. Potser el que més crida l'atenció és la insistència en la famosa boira de Londres, que es va dissipar quan la combustió del carbó va desaparèixer de les cases, dels fanals de gas dels carrers, del metro i dels trens propulsats per locomotores de vapor.

Podem completar la descripció de la ciutat al·ludint a la diferència d'ambient que hi havia de dia i de nit. Si durant el dia hi ha una gran bullícia als carrers i a les botigues, a la nit regna la soledat, ja que amb prou feines alguns vianants hi transiten. Només brilla la llum d'una taverna, un policia fa la ronda amb la llanterna, un cotxe de punt travessa, se senten els passos apressats d'algú o el soroll de les tasques domèstiques. I és que no és estrany que hi hagués aquesta diferència; pensem en la inseguretats i la por de la gent a anar de nit pel carrer, ja que fins al 1880 no es va millorar la xarxa de subministrament del gas per a l'enllumenat públic i aquest no arribaria als suburbis. D'aquesta situació, en són clares mostres l'incident de la nena en un carreró i el crim del diputat en la ficció de la nostra novel·la o el real i atroç crim de Jack l'Esbudellador, el 1888, al qual ens hem referit.

2 Els venedors de diaris anuncien la notícia del dia a crits: l'assassinat d'un membre del Parlament. Busca informació sobre la premsa que hi havia a Londres en l'època de Stevenson.

Els primers diaris dels quals tenim notícies eren uns fulls informatius que es deien gasetes i que es van començar a publicar setmanalment al segle XVI a les principals ciutats d'Europa. Ara bé, la premsa periòdica tal com avui la coneixem no apareix fins al segle XVIII. Una mica abans, van aparèixer a la Gran Bretanya el *Mercurius Britanicus* i el *Mercurius Politicus*, tots dos de la segona meitat del segle XVII, l'un dedicat a notícies socials i l'altre, a informació política. A finals del segle XVIII ja es publicaven a Londres divuit diaris, la majoria defensants els diferents partits polítics, per la qual cosa estaven molt polititzats i van ser bàsics per canalitzar les inquietuds de les classes urbanes. Eren cars, per això les tirades no superaven el miler d'exemplars; amb tot, la gent se les enginyava per llegir-los. Un diari molt popular va ser *The Review*, setmanal, fundat per Daniel Defoe el 1704, que tenia fins i tot passatemps per als més humils. La creació de *The Times* el 1785, amb el nom de *The Daily Universal Register*, suposa el moment més àlgid de la premsa a Anglaterra; des d'aquest diari es va difondre la Revolució Industrial. Va gaudir de gran prestigi des dels seus inicis i avui dia és un dels millors diaris del món.

El segle XIX marca l'època d'esplendor del diari, basat en tres punts: classes urbanes, industrialització i alfabetització. Apareixen, a més, les màquines rotatives i el paper continu, amb la qual cosa els costos s'abarateixen.

Els diaris es poden dividir per la seva línia editorial en tres grups: diaris per a les elits, populars i radicals. Altres diaris importants de la Gran Bretanya són aquests:

Daily Telegraph: està dirigit a les classes altes. Va ser fundat el 1855. La majoria dels seus lectors sempre han donat suport al partit conservador. És el diari de més bona acollida al Regne Unit, ja que té una tirada mitjana superior al mig milió d'exemplars al dia, sobrepasant fins i tot el *The Times*.

Standard o *Evening Standard*: també és de tendència conservadora. Va ser fundat el 1829 i se centra més en les notícies de Londres. És un diari molt popular quan hi ha esdeveniments esportius.

The Guardian: fundat el 1821, és de tirada diària i el tercer en la llista de lectors per darrere del *The Times* i el *Daily Telegraph*. La seva ideologia és liberal i d'esquerres.

Daily News: de tendència liberal i antieuropeu. Era un rival radical de la dreta. Va ser fundat el 1846 per Charles Dickens, que aviat el va cedir a un amic periodista més experimentat que ell en aquest negoci. El 1930 es va deixar de publicar i va ser substituït pel *News Chronicle*.

The Echo (L'eco): tenia la mateixa tendència xenòfoba que el *Telegraph*. Va ser fundat el 1868 i va durar fins al 1905. Es publicava diàriament a la tarda, excepte el diumenge, per mig penic. Donava suport al partit liberal.

De populars, n'anomenarem dos: el *Weekly Mesenger*, dominical, fundat el 1796, i la revista satírica *Punch*, fundada el 1841, que es va deixar de publicar el 2002.

Malgrat que alguns han canviat el format gran pel de tabloide, cap no ho és en el sentit de ser sensacionalistes, com *The Sun* o *The Mirror*. Aquests diaris són de dimensions més petites que els diaris seriosos, amb notícies sobre famosos —famílies reials, esportistes, actors, celebritats en general, escàndols i xafarderies— i fotos molt grans i acolorides. Tenen molts seguidors entre les classes populars.

Quant a la premsa radical, cal dir que després de les revoltes populars que hi va haver a Manchester el 1819 —en les quals van morir setze persones i més de sis-centes van resultar ferides en la càrrega militar contra els manifestants— per reclamar el dret a tenir representació al Parlament i exigir que aquest fes les reformes necessàries per erradicar la gana i l'atur, el govern britànic va decidir reprimir els diaris radicals.

Pel que fa a Catalunya, val la pena de destacar que un dels primers diaris, va ser el *Diario de Barcelona*, iniciat l'any 1792 i publicat en castellà durant gairebé dos segles, amb breus parèntesis en què va sortir en català i francès (1808-1813). Després van anar apareixen altres capçaleres, majoritàriament en castellà (*El Correo Catalán*, *La Vanguardia*, *El Noticiero Universal*...). L'any 1976 va sortir el primer diari en català, l'*Avui*, que va durar fins al 2011, en què es fusionà amb *El Punt* i va donar l'actual *El Punt /Avui*. A partir de la dècada de 1990, dos diaris importants comencen a fer doble tirada, en castellà, com fins aleshores, i en català: *El Periódico* i *La Vanguardia*. L'any 2010 va aparèixer una nova capçalera, el diari *Ara*.

3 Fanals de gas als carrers, espelmes a les cases i també, algun llum de petroli. Quan va arribar la llum elèctrica a les ciutats i les cases?

A les llars no hi havia llum elèctrica. Aquesta no arriba a Londres fins al 1882 i primer ho fa per a l'enllumenat públic. El 1880 es millora la xarxa del subministrament de gas per a la llum i la calefacció a Londres i les grans ciutats. Però als pobles i a la majoria de les cases encara s'il·luminaven amb espelmes i així ho fan els nostres personatges. Només al gabinet del doctor Jekyll hi havia un llum de petroli, un quinqué, nom que prové del seu inventor, el francès Antoine Quinquet.

Respecte a l'electricitat, no és un invent modern. Ja el matemàtic grec Tales de Milet (segle VI aC) va demostrar que alguns materials, com l'ambre, en fregar-se desprenien energia. De fet, la paraula ELEKTRON significa en grec «ambre». Però no va ser fins al 1752, amb Benjamin Franklin, als Estats Units, quan es va aconseguir produir electricitat. El 1870, Thomas Edison va inventar el filament incandescent que il·luminaria les bombetes. La bombeta va ser presentada per Edison en l'Exposició Internacional d'Electricitat de París, el 1881. El 1882, també va construir la primera central termoelèctrica per generar energia a Nova York. A la Gran Bretanya la primera central hidroelèctrica es va cons-

truir a Northumberland, el 1880, i a Barcelona se'n va construir una el mateix any. Aquestes centrals van permetre il·luminar les poblacions; a Espanya les primeres ciutats a il·luminar-se van ser Barcelona i Madrid, el 1883. El 1890 el metro de Londres va passar de funcionar amb locomotores de vapor a fer-ho amb locomotores elèctriques.

4 Quin és per a tu l'invent que més ha ajudat la humanitat? I el més perjudicial? Busca informació sobre els invents més importants que es van fer a l'època de Stevenson, és a dir, a la segona meitat del segle XIX.

Resposta lliure a la primera part de la pregunta.

Enumerem els principals invents de l'època de Robert L. Stevenson:

1838: Samuel Morse, físic nord-americà, inventa el telègraf elèctric.

1839: Louis-Jacques Daguerre, físic francès, inventa una placa metàl·lica on es fixen les imatges de la cambra fosca. És la primitiva fotografia o daguerreotip.

1853: George Cayley, enginyer anglès, inventa el primer aeroplà sense motor.

1870: Thomas Edison inventa el filament incandescent de la bombeta.

1872: Christopher Sholes inventa la màquina d'escriure, la patent de la qual ven a Remington i fills de Nova York.

1876: Alexander Graham Bell, als Estats Units, inventa el telèfon.

1877: Thomas Edison inventa el fonògraf, primera gravadora de la veu. Després, Berliner inventa el gramòfon, el 1888, que ja era un tocadiscos primitiu.

1885: Karl Benz, a Alemanya, inventa l'automòbil amb motor de gasolina. Asso- lia una velocitat màxima de 16 km/hora.

1895: Els germans Lumière, a París, creen el cinema com a espectacle.

1901: Guglielmo Marconi, enginyer italià traslladat a la Gran Bretanya, inventa la ràdio. Per primera vegada un senyal acústic creua l'Atlàntic, però la veu hu- mana no s'hi va escoltar fins al 1915, en què una emissora nord-americana de Virgínia va arribar a París.

1903: Els germans Wright inventen l'avió als Estats Units.

5 Aquest capítol és molt interessant perquè ens fixem en diverses tècniques narra- tives, com, per exemple, la narració, la descripció, el diàleg i el monòleg. Po- sa'n un exemple de cada una.

Narració: l'autor explica en tercera persona i en passat el que s'esdevé.

Pot ser omniscient, és a dir, l'escriptor adopta l'actitud d'un déu que ho sap tot —per això s'anomena «omnis», que en llatí significa «tot»— sobre els personat-

ges. Exemple: *Insensiblement, l'advocat es va anar amollant amb el sopor que proporcionaven el foc i el vi. No hi havia ningú amb qui guardés menys secrets que amb el seu passant Guest.*

Una altra tècnica és la que s'anomena omnipresent, que consisteix que el narrador es fica en el relat per fer un comentari sobre l'argument o per dirigir-se al lector. Exemple: *Però a la sala on hi havia els nostres personatges el foc il·luminava l'ampolla de vi.*

I també pot ser una narració objectiva, en la qual l'autor només explica el que veu i el que sent; és la tècnica pròpia del cinema. Exemple: De tornada a casa seva, va trobar uns quants venedors ambulants de diaris, que vociferaven la notícia: «*Edició especial! El terrible assassinat d'un membre del Parlament!*»

No comentem res sobre la descripció perquè ja n'hem parlat en una pregunta anterior.

Diàleg: l'autor deixa pas als personatges, els quals en la seva conversa ens parlen d'ells mateixos o del que passa. El diàleg utilitza la primera i la segona persones i està escrit en temps present; l'autor acostuma a assenyalar-lo amb verbs introductoris, com dir, preguntar, opinar, i dos punts. A més, va marcat amb guions, que indiquen la intervenció dels diferents interlocutors. Exemple:

Després d'una pausa, l'Uttersson no va resistir més la seva curiositat i li va preguntar:

—*Per què els ha comparat, Guest?*

—*Bé, senyor, entre els dos textos hi ha una clara semblança.*

Monòleg interior: és la reflexió interna que fa un personatge; així ens deixa veure els seus pensaments. Està escrit en primera persona i present. Exemple: *Tan bon punt es va quedar sol, l'Uttersson va desar la carta a la seva caixa forta. «Com és possible», va pensar, «que en Henry Jekyll falsifiqui un document per un assassí?»*

En llegir els capítols finals, suggerim que el professor o la professora comentï la tècnica del flashback. En són exemples tant el relat d'en Lanyon com la confessió d'en Jekyll, ja que fan un salt enrere en la narració autobiogràfica dels fets.

DURANT LA LECTURA: CAPÍTOL 6

- 1** Tria una d'aquestes dues frases i comenta-la en relació amb l'obra que estem llegint. Creus que avui dia són encara vàlides?

A) Maquiavel, polític i pensador italià (1469-1527), en el seu tractat *El príncep: Tothom veu el que aparentes ser, però pocs coneixen com ets realment*.

B) Jean-Jacques Rousseau, filòsof francès (1712-1778), en la seva novel·la *Emili: L'home és bo per naturalesa i la societat el corromp*.

Resposta lliure.

Suggerim que les respostes s'orientin en el sentit de si en Jekyll és bo realment o simplement manté les aparences marcades per la societat en què viu i, d'altra banda, si és aquesta mateixa societat puritana la que l'ha obligat a buscar un alter ego per amagar el seu costat pervers.

- 2** Organitzeu un col·loqui sobre aquest tema: Podries viure aïllat en la societat per no haver d'acatar-ne les regles? Pensa en els avantatges i els inconvenients de viure en societat.

Resposta lliure.

- 3** Què significa per a tu ser civilitzat? Si no ens féssim grans, sempre podríem viure en el món de fantasia de la infància. Això seria bo per a nosaltres?

Resposta lliure.

Com que gairebé tots els alumnes deuen haver llegit Alícia al país de les meravelles, suggerim que el professor o la professora orienti les respostes cap al que li passa a Alícia a Wonderland, és a dir, que al final de la seva aventura és expulsada d'allà i obligada a acceptar que ja és una adolescent i aviat haurà d'entrar al món dels adults.

- 4** Ara, pensa i respon aquesta altra pregunta: Què és per a tu l'educació?

Resposta lliure.

És interessant comparar aquesta paraula en anglès i en català. L'anglès distingeix entre education i upbringing. La primera es refereix als coneixements o ensenyances que ens donen a l'escola i a l'institut; la segona podem traduir-la com la criança, l'ensenyança que s'adquireix a casa i en l'entorn social, incloent-hi l'escola i l'institut, i que s'orienta al desenvolupament de les facultats morals i afectives d'una persona, que li permeten conviure en societat. En català aquesta distinció no hi és.

DURANT LA LECTURA: CAPÍTOL 7

- 1 L'existència a la casa del doctor Jekyll d'una porta del darrere que dona a un carreró, que fa servir en Hyde, i d'una porta principal que dona a una elegant plaça, que fa servir en Jekyll, és un clar exemple de la dualitat del personatge. Enumera els trets que diferencien cada un d'ells.**

Henry Jekyll: Viu de dia. És un metge honorable, respectat, famós, distingit, filantrop, religiós, que se sotmet a les normes de la bona societat i fa veure als altres que controla els seus impulsos. Però en el fons del seu ésser és un hipòcrita, perquè fa servir en Hyde per desfogar el costat maligne que porta a dins.

Edward Hyde: Viu de nit. És l'alter ego d'en Jekyll, la personalitat que li serveix per amagar-se sota la seva forma i no ser conegut per ningú, de manera que pot deixar sortir els seus desitjos més inconfessables, visitar antres de prostitució —no se'ns diu res d'alcohol o drogues—, freqüentar males companyies i cometre tota mena de malifetes, fins i tot crims, sense sentir cap remordiment. És antisocial, mentider i agressiu. Quan se sent perseguit, es transforma en l'altre i se sent segur.

- 2 Relacionat amb aquesta dualitat essencial en la natura, us proposem un joc: consisteix a dir tots els elements oposats complementaris, o antítesis, que recordeu. Si un lector o una lectora no respon, el torn passa al seu company. Guanya qui hagi donat més respostes en el temps que marqui el professor o la professora.**

Resposta lliure.

Aquí en teniu uns quants: bé/mal; àngel/diable; nit/dia; dreta/esquerra; blanc/negre; home/dona; mascle/femella; cel/infern; feliç/desgraciat; dolç/amarg; salat/insípid; calent/fred...

- 3 L'Utterson proposa a en Jekyll que es posi l'abric i el barret i vagi a passejar amb ells. Com vestien els cavallers en aquella època?**

Al segle XIX la burgesia imposa la moda. El vestit masculí es caracteritza pels mateixos cànons que imperen en la societat: elegància, respectabilitat, seguretat, moralitat en les formes i austeritat en els colors i els teixits. En els detalls i complements, també es defensa la sobrietat, però, alhora, el refinament i la cura en les coses més nímies. A Europa es posa de moda el dandi anglès, cavaller elegant i amb bon gust, que es dedica a l'oci i al llibertinatge. Les peces de vestir es poden resumir en aquestes: barret de copa, jaqueta de tipus frac o levita amb coll alt, camisa que pot ser florejada, armilla amb botons, corbata ampla o corbatí, pantalons ajustats, botes altes i bastó.

4 En Jekyll està molt deprimat. La depressió és una malaltia psíquica que va afectar moltes persones a finals del segle XIX; però també hi havia una altra malaltia física no menys comuna en l'època, la tuberculosi, que va patir, per exemple, Robert L. Stevenson. Què saps d'aquestes malalties i de la medicina en general en aquella època?

La depressió és una malaltia severa de la ment que consisteix en molt més que a sentir-se trist. Comporta mal de cap, problemes digestius o rampes, pèrdua d'interès en les activitats diàries i fins i tot en les preferides, pèrdua de gana o, al revés, ànsia compulsiva per menjar, pèrdua del son o, per contra, ganes de dormir molt, cansament, irritació, buidor, pèrdua de les esperances, sentiment de culpabilitat... i, finalment, la idea de mort o suïcidi. Pot tenir causes genètiques i es pot donar en qualsevol edat. Forma part del trastorn bipolar.

La tuberculosi o tisi era una malaltia altament infecciosa que es propagava pel contacte entre els malalts. Afectava principalment els pulmons, però també altres òrgans, com l'intestí, la laringe o els ronyons. Entre les causes que la provocaven hi podia haver la mala alimentació, els refredats mal curats, l'alcohol i el tabac. La taxa de mortalitat era altíssima i es procurava aïllar el malalt per evitar contagis, especialment entre els joves. El 1921 els doctors Albert Calmette i Camille Guérin van descobrir la vacuna que la prevenia, però aquesta no es va generalitzar entre la població fins a mitjan segle XX.

Quant a la medicina en general, cal dir que la preocupació dels estats pels seus súbdits va fer que es comencés a desenvolupar l'atenció sanitària de la població, ja que, a causa de les grans migracions del camp a les ciutats, les males condicions de vida, la fam, la baixa qualitat de les aigües, l'amuntegament i la falta d'higiene, es van propagar moltes malalties, com el raquitisme, el còlera, el tifus, la verola i, sobretot, la tuberculosi. El descobriment de les vacunes i dels antibiòtics va ser capital per erradicar les malalties, i des que el metge anglès Edward Jenner va descobrir la vacuna de la verola, el 1796, fins que el bacteriòleg escocès Alexander Fleming provés l'eficàcia del fong que va donar origen a la penicil·lina, antibiòtic d'ampli espectre, el 1929, la mortalitat va minvar dràsticament.

DURANT LA LECTURA: CAPÍTOL 8

1 El diàleg que mantenen l'Uttersson i en Poole a l'inici d'aquest capítol ens serveix molt bé per parlar dels nivells o registres d'ús de la llengua, en concret del col·loquial. En sabries dir els trets i posar-ne exemples?

El nivell o registre col·loquial és el propi de la conversa i, per això, la sensació que fa és de ser molt natural i espontani, és a dir, de ser emès sense pensar en la correcció gramatical. Per això mateix, és molt econòmic, és a dir, no requereix esforç d'elaboració per part de l'emissor o parlant. Alguns dels seus trets són aquests:

1. Ús continu de vocatius.

2. Ús de frases curtes i directes.

Per exemple: *I doncs, Poole, què et porta aquí? Què passa?*

Però, vinga! [...], intenta ser més explícit. Tens por de què?

3. Ús de falques. Per exemple: *Però, vinga!; Home!*

4. Ús de gran quantitat d'oracions interrogatives, exclamatives i imperatives.

Per exemple: *Jugant brut? Quin joc brut? Què vols dir?*

5. Predomini de la juxtaposició i la coordinació.

Per exemple: *Seu i pren un got de vi [...]. Calma't, home. Pren-te el teu temps. I, ara, digue'm simplement què passa.*

6. Ús de frases fetes, metàfores populars i hipèrboles.

Per exemple: *Sospito que algú està jugant brut.*

7. Reiteració per donar èmfasi.

Per exemple: *No puc suportar-ho més! No puc més! Ja no puc més!*

En resum, gran emotivitat i expressivitat, tant en l'emissor com en el receptor.

Altres nivells o registres de la llengua són el comú o estàndard, el culte, el vulgar. El científic-tècnic... En la major part de la novel·la, hi predomina el comú o estàndard.

2 Al llarg de l'obra hi ha diversos textos autògrafs, és a dir, escrits a mà pels personatges. Amb què escrivien en aquella època? Quan es va inventar el bolígraf?

Escrivien amb ploma, que constava d'un mànec prim de fusta i un plomí de metall que retenia unes gotes de tinta. Aquesta ploma va ser inventada als Estats Units el 1810. Abans havien d'escriure amb ploma d'au, gall dindi, oca o cigne, la tija buida de la qual, el càlam, actuava com a dipòsit per retenir la tinta i

aquesta fluïa cap a la punta. L'inconvenient que les dues plomes tenien era que feien moltes taques i que calia fer servir constantment paper assecant. El 1880 es van començar a produir en massa plomes estilogràfiques, amb una càrrega fixa que s'omplia, les quals no s'havien de sucari en un tinter. Un dels seus productors va ser Lewis Edson Waterman, de Nova York. Es va mantenir líder del mercat fins que el 1919 el periodista hongarès Laszlo Bito i el seu germà Georg, que era químic, van inventar el bolígraf, que no es va patentar, però, fins al 1943 a Buenos Aires.

- 3 Segur que has anat moltes vegades al laboratori de la teva escola o del teu institut. T'agrada fer experiments? Explica'n algun que hakis fet. Si encara no n'has fet cap, et suggerim que a casa facis el de Mendel amb pèsols. És molt senzill i quedaràs sorprès. Busca'n informació a internet i posa mà a l'obra!**

El monjo austríac Gregor Johann Mendel va ser el primer científic que va treballar els trets de l'herència en els éssers orgànics i va establir les bases de la genètica. Va publicar els seus experiments els anys 1865 i 1866, així que és molt probable que Robert L. Stevenson els conegués i s'hi deixés influir. Mendel va encreuar diferents varietats de pèsols i de flors i va observar els resultats que s'obtenien en la primera i la segona generació. Va encreuar un pèsol llis amb un pèsol rugós, és a dir, els progenitors o pares, i en la primera generació de fills els pèsols resultants eren tots llisos i en la segona generació tres quartes parts eren llisos i una quarta part eren rugosos. El mateix li va passar amb una flor de nit blanca i una de vermella. Això el va portar a establir les lleis de Mendel sobre la reproducció dels éssers vius.

- 4 En Poole està convençut que en Hyde ha matat en Jekyll, cosa que ja no ens sorprèn perquè coneixem bé la crueltat i la perversitat d'aquest personatge. Què és per a tu ser malvat? Què ha de fer la societat amb aquest tipus d'individus?**

Resposta lliure.

- 5 Organitzeu un col·loqui sobre aquesta frase: «A qui actua amb maldat cal desitjar-li sort, perquè tard o d'hora la necessitarà.»**

Resposta lliure.

- 6 Entre tots, elaboreu un «Decàleg de bon comportament», tant a casa com al centre educatiu.**

Resposta lliure.

Us donem uns quants suggeriments:

A casa: respectar els pares, ser afectuós amb els germans, ser obedient, ser endreçat, ser net, col·laborar en les feines domèstiques...

Al centre educatiu: respectar els docents i companys, ser obedient, estar atent a classe, ser estudiós, fer els deures, tenir cura del material col·lectiu, de les instal·lacions, ser col·laboratiu...

7 Quan l'Uttersson i en Poole troben mort en Hyde, aquest té a les mans un flascó que desprèn una forta olor d'ametlles, i comprenen que s'ha suïcidat. Sabries dir quina classe de verí ha pres?

Cianur. Aquest és el verí més famós de la literatura. Són unes pólvores blanques, incolores i solubles en aigua i altres líquids. S'anomena així pel color blau verdós que agafen els cossos enverinats amb aquest producte, que és cian; té una forta olor de castanyes o ametlles amargants, però no tothom la pot detectar. Es pot trobar en petites dosis en molts aliments que mengem sovint, com nous, ametlles, llavors de poma i d'altres fruites; així, per exemple, menjar-se cinquanta llavors de poma seria letal. En prendre'l, s'atura el procés de la respiració cel·lular i en pocs segons es produeix una aturada cardíaca per la seva elevada toxicitat. No obstant això, es fa servir en la indústria i també en medicina per al tractament urgent de la hipertensió i, en quimioteràpia, per combatre el càncer.

DURANT LA LECTURA: CAPÍTOL 9

- 1 En Lanyon rep una carta certificada per correu. Són diverses les vegades que els personatges al·ludeixen al correu, encara que també els criats entreguen la correspondència en mà. Busca informació sobre aquest sistema de comunicació.**

Amb la Revolució Industrial la necessitat d'importar matèries primeres des de les colònies va obligar l'imperi Britànic a establir un sistema de comunicació més eficaç que el que hi havia fins aleshores. El 1840, Rowland Hill, un mestre d'escola, va inventar el primer segell de correus, anomenat «penny black» (penny negre), que es posava a les cartes segons el seu pes. Després es van incorporar al sistema França i els Estats Units. A l'Amèrica del Nord el Pony Express trigava deu dies a recórrer a cavall 3.000 km. El 1874 es va crear la Unió Postal Universal, a la qual pertanyen 192 països, que es regeixen per les mateixes regles d'intercanvi de correspondència.

Des d'antic els documents i les cartes s'enviaven mitjançant els anomenats trotters o correus, que a cavall recorrien grans distàncies i paraven a les anomenades postes. A Barcelona els correus s'organitzaren en una confraria des del segle XIV, que tingué la seu a la capella d'en Marcús, encara existent. El 1716, Felip V va crear el servei de correus com a tal, però va ser a partir de 1850 quan se'n va generalitzar l'ús amb el franqueig pagat i el ferrocarril. El 1856, any en què va arribar el telègraf, es va crear el Cos de Correus i Telègrafs, que tenia la seu a Madrid.

El 9 d'octubre se celebra el Dia Mundial del Correu.

- 2 Sens dubte estem davant d'un altre dels moments climàtics de l'obra i, per fi, els nostres dubtes es dissipen. Creus que en les adaptacions cinematogràfiques que s'han fet del llibre és fàcil aconseguir la transformació d'en Jekyll en en Hyde, i viceversa? Recordes altres pel·lícules en què també hi hagi mutacions similars?**

En els anys trenta i quaranta no existien els efectes especials que després es van desenvolupar, així que les transmutacions només es podien fer amb maquillatge o màscares i, per tant, eren molt mediocres. Més tard, als recursos tradicionals, s'hi va afegir l'ordinador, que permet aconseguir-ho gairebé tot.

Algunes de les transformacions més famoses dels últims anys són la de Danny DeVito en Batman, la de Charlize Theron en Monster, la de John Hurt en L'home elefant, la de Robert de Niro en Frankenstein, la de Gary Oldman en Hannibal... I de pel·lícules en què els efectes especials són importants n'hi ha moltes: Jurassic Park, El senyor dels anells, 2001: Una odissea de l'espai, Star Wars, Avatar, Gravity, les de Harry Potter, les d'Indiana Jones...

3 Organitzeu un debat a partir d'aquesta pregunta: Està tot permès en nom de la ciència i els avenços tecnològics?

Resposta lliure.

DURANT LA LECTURA: CAPÍTOL 10

- 1 Creus que el doctor Jekyll fa aquesta confessió amb l'objectiu que se li perdonin els pecats o perquè es compregui el seu comportament? Quina és la justificació que dona?**

En el capítol 6 es diu que era un home entregat a la seva feina; després de l'assassinat d'en Carew accentua el seu costat caritatiu i religiós. De fet, quan en Hyde cometia alguna malifeta, ell s'afanyava a contrarestar-ne l'efecte amb alguna bona obra vers les víctimes. No obstant això, no demana perdó, el seu relat no és una confessió en el sentit religiós, sinó una reflexió en el sentit ètic per intentar justificar l'existència del mal en l'home i al món, i d'aquí el seu comportament. Aquest és el tema principal de la novel·la: la dualitat de l'ésser, la impossibilitat de separar els dos pols oposats, bé i mal, que hi ha a l'arrel de la mateixa naturalesa humana.

- 2 Quan en Henry Jekyll veu per primera vegada l'Edward Hyde al mirall, quines diferències hi observa respecte a ell mateix i com les explica?**

El costat maligne del seu ésser, com que l'havia exercit molt menys al llarg de la seva vida, estava menys desenvolupat, era menys robust, més petit de complexió, encara que musculós, més pelut, més prim, més lleuger i més jove. Però, alhora, per això mateix el seu cos tenia alguna deformitat inconcreta, la seva cara era desagradable i el seu aspecte en general provocava repugnància, ja que, en suma, era tot ell *pur mal*.

Ara bé, en Jekyll no sent cap aversió cap al seu altre jo, al contrari, l'accepta com a part de si mateix i li dona la benvinguda a la seva vida, ja que d'alguna manera pot usar en Hyde com una disfressa, un abric, que es posa per canviar d'imatge i poder-se entregar als seus indignes plaers. I el fet de no tenir prou força de voluntat per alliberar-se d'aquesta faceta perversa i alhora plaent el portarà a la perdició; quan ho vulgui fer, serà massa tard, el seu costat fosc haurà vençut, perquè de fet ell el mata, però és el cos d'en Hyde, i no pas el d'en Jekyll, el que queda a la vista.

- 3 En Hyde es pot considerar un monstre i així el defineix l'Utterson. Vejam si ets capaç de recordar éssers fantàstics extrets dels contes populars, dels mites, de les llegendes, dels còmics, de les pel·lícules o de la literatura.**

Resposta lliure.

Us en posem uns quants exemples: Frankenstein, Dràcula, Polifem, el minotaure, Medusa, la Sireneta, la Bèstia, el centaure, l'unicorn, l'esfinx, l'au fènix, l'hidra, els dracs, la quimera, els grifs, els trols, l'home llop, les mòmies, la família Munsters, els vampirs, els zombis, els ogres, les bruixes, els gnoms...

- 4 En Jekyll no solament odia en Hyde perquè s'adona que el va dominant, sinó que sent veritable terror cap a ell. Hi ha alguna cosa real o imaginària que et faci pànic o te n'hagi fet mai? Com el vas superar?**

Resposta lliure.

- 5 Com posa fi, en Jekyll, a aquesta situació? Creus que aquest tipus d'actes es poden justificar d'alguna manera?**

Resposta lliure.

- 6 Organitzeu un debat a partir d'aquesta pregunta: El progrés dona la felicitat?**

Resposta lliure.

DESPRÉS DE LA LECTURA: PREGUNTAS GENERALES

- 1** Hem acabat de llegir la novel·la. Què n'opines? Què t'ha agradat més? I menys? Per què?

Resposta lliure.

- 2** T'hauria agradat que hagués acabat d'una altra manera? Quin episodi en trauries? Quin canviaries? I quin altre hi afegiries? Escriu-lo en unes quinze ratlles.

Resposta lliure.

- 3** Organitzeu un debat a partir d'aquesta pregunta: Quina ensenyança podem treure de la lectura d'aquesta obra?

Resposta lliure.

Suggerim orientar el debat cap a la idea que hem d'acceptar-nos com som i que hem d'acceptar els éssers que ens envolten, amb la part bona i la part dolenta. Conviure amb els nostres semblants suposa controlar els nostres impulsos, no traspasar el límit de la nostra llibertat per no envair l'espai vital dels altres i sotmetre'ns a les normes de la societat que nosaltres mateixos hem creat.

- 4** T'agraden les pel·lícules de terror o suspens, com, per exemple, *Frankenstein*, *Dràcula*, *L'increïble Hulk*, *El ninot diabòlic*, *Eclipsi*, *Udols*, *L'home llop...* Afegeix-n'hi algunes més. Què tenen en comú totes aquestes pel·lícules amb el llibre que acabem de llegir?

Resposta lliure.

- 5** Recomanaries la lectura d'aquesta novel·la a un amic o amiga? Per què?

Resposta lliure.